MALTA

QORTI CIVILI
(SEZZJONI TAL-FAMILJA)

ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE

Seduta tas-27 ta' April, 2005

Citazzjoni Numru. 1022/2003

A

vs

B

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici datata 6 ta' Ottubru 2003 a fol. 1 tal-process fejn gie premess:-

Illi l-kontendenti zzewgu fit-2 ta' Jannar 1982 (*vide* Dok. "A") meta l-attrici kellha biss dsatax-il (19) sena filwaqt illi l-konvenut kellu erba' u ghoxrin (24) sena;

Illi meta l-attrici kien ghad ghandha sittax-il (16) sena, huha Carmelo Tonna kien mar gita Sqallija u uriha ritratt ta' xi hbieb tieghu Sqallin, l-attrici hadet grazzja ma' tnejn

minnhom, uriet ir-ritratt lil shabha tax-xoghol illi qalulha li l-konvenut kien izjed gustuz u b'hekk kienet qabdet mieghu meta telghet Sqallija ma' huha xi xhur wara;

Illi kif inghad, l-attrici ltaqghet mal-konvenut fi Sqallija fejn hargu flimkien ghal xi ftit jiem, u madwar tliet gimghat biss wara l-konvenut nizel Malta flimkien mal-genituri tieghu biex jiltaqghu mal-familja ta' l-attrici u f'din l-okkazjoni ta lill-attrici *eternity ring;*

Illi ftit xhur wara l-attrici regghet telghet Sqallija flimkien maz-zija taghha u f'din l-okkazjoni l-konvenut kien taha curkett ta' l-*engagement;*

Illi sussegwentement meta l-attrici ghalqet l-eta` ta' tmintax-il (18) sena hija regghet telghet Sqallija flimkien ma' missierha fejn ghexu ghand il-genituri taghha, regghet telghet Sqallija fejn marret tghix ghand il-konvenut u l-genituri tieghu;
Illi meta marret tghix ghand il-genituri tal-konvenut huma mill-ewwel poggewha f'kamra tas-sodda matrimonjali flimkien ma' l-istess konvenut, hemmhekk kellhom x'jaqsmu flimkien sesswalment ghall-ewwel darba u l-attrici kienet harget tqila f'Awissu tas-sena 1981;

Illi fir-realtajiet ta' dak iz-zmien u *in vista* tal-pressjonijiet illi gew ezercitati mill-genituri taz-zewg kontendenti, kienet konkluzjoni inevitabbli illi l-kontendenti kellhom jizzewgu anke sabiex it-tarbija ma titwelidx barra miz-zwieg;

Illi ghalhekk il-kontendenti zzewgu fit-2 ta' Jannar 1983 meta l-attrici kellha madwar hames xhur tqala;

Illi t-tarbija, tifel, twieldet fil-15 ta' Mejju 1982 wara tqala ta' tnejn u erbghin (42) gimgha, pero` sfortunatament mietet wara erbat ijiem;

Illi meta gara dan, l-attrici hasset illi kienet izzewget ghal xejn ghaliex fir-realta` kienet biss it-tqala taghha u t-tarbija illi kienet gejja fid-dinja l-unika raguni ghaliex iz-zwieg gie kuntrattat;

Illi l-attrici ma kienet taqbel xejn mal-genituri tal-konvenut, specjalment ma' ommu, illi ma kellhiex pjacir bl-attrici peress illi din ma kienitx vergni, minkejja l-fatt illi l-attrici kienet tilfet il-verginita` taghha meta kienet giet stuprata meta kienet ghadha zghira;

Illi naturalment dan il-fatt ta' l-istupru influwixxa hafna psikologikament fuq l-attrici;

Illi da parti tal-konvenut ic-cirkostanzi ta' l-ambjent illi fih kien jghix, fejn missieru kien imexxi burdell, certament illi influwixxew b'mod determinanti fuq il-hsibijiet tieghu dwar l-obbligi u d-dmirijiet essenzjali taz-zwieg u l-kuncett taz-zwieg innifsu illi dwarhom qatt ma kien hemm ebda diskussjoni serja bejn il-partijiet;

Illi minn naha ta' l-attrici qatt ma kien hemm imhabba reali lejn il-konvenut, kien hemm relazzjonijiet extra-matrimonjali miz-zewg nahat, u l-attrici ghal xi zmien kellha relazzjoni extra-konjugali ma' hu l-konvenut, Giulio;

Illi wara z-zwieg l-attrici skopriet affarijiet dwar il-konvenut li ma kienitx tafhom qabel, bhal fissazzjoni tieghu fil-pornografija;

Illi wara zwieg infelici l-kontendenti sseparaw b'kuntratt ta' separazzjoni konsenswali pubblikat fit-28 ta' Ottubru 1999 u iskritt fl-atti tan-Nutar Dottor Richard Vella Laurenti (*vide* Dok. "B") u llum iz-zewg kontendenti jghixu hajja ghal kollox separata minn xulxin flimkien mal-*partners* il-godda taghhom;

Illi l-istess attrici talbet lil din il-Qorti sabiex ghar-ragunijiet premessi:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi z-zwieg iccelebrat bejn il-kontendenti fit-2 ta' Jannar 1982 huwa null u bla effett skond il-ligi u dan a tenur ta' l-**artikolu 19 (1) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta** b'mod generali u b'mod partikolari a tenur tal-provvediment tal-paragrafi **(a), (b), (c) (d) u (f) ta' l-istess artikolu 19 (1) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta'**

Malta u ghalhekk tordna li ssir l-annotazzjoni opportuna fl-Att taz-Zwieg relattiv.

Bl-ispejjez kontra l-konvenut minn issa ngunt ghas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni ta' l-attrici, il-lista tax-xhieda u l-elenku tad-dokumenti a fol. 3 sa 5 tal-process.

Rat id-dokumenti esebiti a fol. 6 sa 10 tal-process;

Rat id-digriet ta' l-affidavit moghti lill-partijiet fit-3 ta' Frar 2004;

Rat il-verbal datat 18 ta' Mejju 2004 fejn deher il-konvenut u ta ruhu b'notifikat bic-citazzjoni attrici u bl-avviz tas-smigh tal-kawza u Dr. Jeanine Giglio, ghall-attrici, tat ruhha b'notifikata bl-avviz tas-smigh tal-kawza;

Rat in-nota ta' l-eccezzjonijiet datata 4 ta' Gunju 2004 fejn gie eccepit:-

1. Illi l-eccipjenti jaqbel li jezistu ragunijiet sabiex iz-zwieg iccelebrat mill-konjugi Pane` fit-2 ta' Jannar 1982 jigi dikjarat null u bla effett skond il-Ligi u dan a tenur ta' l-**artikolu 19 (1) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta** b'mod generali, u b'mod specifiku a tenur tal-provvedimenti tal-**paragrafi (a), (c), (d) u (f) ta' l-istess artikolu 19 (1) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta;**

2. Illi t-talbiet attrici ghandhom jigu respinti sa fejn jimplikaw li t-tort huwa mputabbli unikament lill-eccipjenti, u dan ghal ragunijiet esklussivament imputabbli lill-attrici, kif ser jirrizulta ampjament waqt it-trattazzjoni tal-kawza;

3. Bl-ispejjez;

4. Salv eccezzjonijiet ulterjuri permessi mill-Ligi;

5. L-attrici hija minn issa ngunta ghas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni tal-konvenut a fol. 18 tal-process;

Rat il-lista tax-xhieda tieghu a fol. 22 u l-elenku tad-dokumenti a fol. 23 tal-process;

Rat id-dokumenti esebiti a fol. 24 sa 32 tal-process;

Rat in-nota ta’ l-attrici tad-19 ta’ Lulju 2004 fejn permezz taghha qed tipprezenta l-affidavit taghha stess (a fol. 35) u ta’ ommha (a fol. 38);
Rat il-verbali tal-21 ta’ Ottubru 2004 u ta’ l-1 ta’ Marzu 2005 fejn Dr. Charmaine Cherette ghall-konvenut ipprezentat l-affidavits u l-kawza giet differita ghas-sentenza;

Rat l-affidavit tal-konvenut a fol. 41 tal-process

Rat id-dokumenti kollha;

Rat l-att kollha tal-kawza;

II. KONSIDERAZZJONIJIET.

(i) PRINCIPJI LEGALI.

Illi l-attrici qed titlob li z-zwieg celebrat fid-29 ta’ Dicembru 2000 jigi dikjarat null u bla effett *ai termini* tas-**sub-incizi (a), (b), (c), (d) u (f) ta’ l-Artikolu 19 (1) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta’ Malta**.

Illi l-**artikolu 19 (1) (a) (b), (c) (d) u (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta’ Malta** jinqraw hekk kif gej:-

Artikolu 19 (1*)* *“B’zieda mal-kazijiet fejn zwieg ikun null skond xi dispozizzjoni ohra ta’ dan l-Att, iz-zwieg ikun null:-*

a. “jekk il-kunsens ta’ xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bi vjolenza, sew fizika sew morali, jew biza’;

b. jekk il-kunsens ta’ xi wahda mill-partijiet ikun eskluz minhabba zball fuq l-identita` tal-parti l-ohra.

c. jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb b'qerq dwar xi kwalita' tal-parti l-ohra li tista' mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga;

d. jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha, jew b'anolomija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg;

f. jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu, jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewwga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg."

- **<u>L-ARTIKOLU 19(1) (a).</u>**

Illi l-attrici bbazat l-azzjoni taghha fl-ewwel lok fuq l-**artikolu 19 (1) (a) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta** li jghid illi z-zwieg ikun null jekk il-kunsens inkiseb bi vjolenza, sew fizika sew morali, jew biza'.

Illi din il-Qorti fil-kawza fl-ismijiet **"Lorenza *sive* Laura Muscat xebba Borg vs Av. Dr. Paul Micallef u P.L. John Privitera noe."** (Prim'Awla - 17 ta' Frar 1988), rriteniet illi sabiex zwieg ikun invalidat fuq din il-premessa, u cjoe' **artikolu 19 (1) (a)**, il-biza' jrid jkun ta' certu gravita', pero' jista' jkun assolut jew relattiv. Il-biza' tkun assoluta meta tkun tant gravi illi ggieghel bniedem normali jibza' tant illi jidhol fiz-zwieg kontra l-volonta` tieghu. Ezempji ta' dan hu meta jkun hemm theddid ta' qtil. Il-biza' tkun relattiva meta tkun tali li jekk imposta fuq persuna timida jirrizulta f'biza' li hija relattivament gravi u dan ghaliex kollox jiddependi fuq il-karattru ta' l-istess persuna.

Illi fil-kaz **"Tanya Curmi vs Charles Curmi**, (Prim'Awla tal-Qorti Civili deciza fit-18 ta' Mejju 1988), gie sostnut illi *"in order to be considered as a vice of consent, regard must be had not only to the gravity of such fear, but also*

to the character and condition of the person subjected to the fear".

Illi pero', kif isostnu l-awturi ***L. Wrenn***, u **Brown R.** *"there must also be some objective gravity that is at least prudently feared."* Ghalkemm wiehed irid iqis biza' b'mod soggettiv, ma jistax jigi minsi l-aspett oggettiv tal-gravita' tal-biza' li dejjem fl-ahhar mill-ahhar ghandu jittiehed bhala test decisiv.

Illi sabiex wiehed jasal ghal definizzjoni ta' biza' xieraq li wiehed jirreferi ghal dak li gie msemmi fid-decizjoni **"Mary Lourdes Spiteri vs Christian *sive* Cristino Spiteri",** P.A. (F.D.) fis-6 ta' Lulju 1993), fejn fl-istess decizjoni nghad illi:-

"Ghal dak li jirrigwarda l-biza' din tista' tigi definita fi trepidazzjoni jew ecitament kbir fil-mohh li jigi kawzat minn xi ncident jew haga kemm ta' dak il-hin, kemm minn haga li tista' tigri fil-futur. Dan it-tahwid fil-mohh irid ikun tali li jaffettwa l-mohh ta' min qieghed jaghti l-kunsens u li jaghtih biex jevita dak li qieghed jigrilu jew dak li jista' jigrilu".

Illi fil-kawza **"Josephine Drew xebba Cutajar vs Dr. Thomas Abela u P.L. Charles Vassallo noe."** (P.A. (F.D.) fit-12 ta' Marzu 1992), din il-Qorti diversament presjeduta ddefiniet biza' bhala *"dik l-offiza li titwettaq kontra l-liberta', hekk li, precizament minhabba din il-biza', 'quis cogatur ad contrahendum matrimonium".*

Illi fis-sentenza **"Mary mart Gaetano Bilocca vs Gaetano Bilocca",** (P.A. (F.D. – 16 ta' Mejju 1990) gie ritenut li il-biza' hija *"the effect, which force, whether physical or moral, induces in the mind of the future spouse".*

Illi l-istess inghad fil-kawza **"Joseph D'Ugo vs Rita D'Ugo"** (P.A. (F.D.) – 28 ta' Gunju 1994), fejn inghad is-segwenti:-

"Il-biza' tirrizulta minn tliet elementi. Fl-ewwel lok, trid tkun gravi; fit-tieni lok, il-persuna li qed jezercitaha jrid ikun kapaci, presumevolment li jesegwixxi dak li qed jhedded li jaghmel; u fit-tielet lok, il-biza' trid tkun il-mottiv principali ghaliex il-persuna tasal li tizzewweg, biex tevita l-konsegwenzi tat-theddid".

- **<u>L-ARTIKOLU 19(1) (b).</u>**

Illi l-izball jikkonsisti f'gudizzju falz dwar xi haga jew xi hadd u kwindi jista' jigi kkunsidrat bhala difett ta' l-intellett. Il-persuna fl-izball ma tkunx nieqsa mill-gharfien shih izda jkollha gharfien zbaljat dwar il-persuna jew l-oggett. Dik il-persuna, mbaghad taghmel gudizzju jew tifformula opinjoni bbazata fuq dak illi li zbaljatament tkun qed tippercepixxi.

Illi **"*Castano*'"** jaghti s-segwenti definizzjoni dwar zball fil-ktieb tieghu: **"Il Sacramento del Matrimonio"**:-

"*L'errore infatti e' un atto del'intelletto che consiste in un 'iudicium falsum', gudizio che ha come causa una falsa 'rei apprehensio'. Come abbiamo detto ripetutamente, la volonta' – facolta' che consente – non si muove se l'intelletto non le presenta un oggetto che attiri la sua appetibbilita'. Ma l'intelletto, proprio a causa del 'iudicium falsum (errore), presenta alla volonta' un oggetto falso distorto, un oggetto cioe` che non corrisponde alla verita'. E' per questo che la volonta' viene erroneamente indotta ad emettere un consenso che non risponde alla realta' e quindi il vero consenso viene a mancare"*.

Illi huwa minhabba f'din ir-raguni li l-izball jitqies bhala vizzju tal-kunens u dan ghaliex dak il-kunsens ikun qed jigi moghti taht gudizzju falz li l-persuna li tkun qieghda taghtih tkun ghamlet fuq il-parti l-ohra fiz-zwieg. L-izball *inoltre* irid ikun tali li min-natura tieghu ifixxkel serjament il-hajja mizzewga bejn il-partijiet. Jekk il-persuna fi zball, wara l-gharfien ta' dak l-izball thoss illi l-hajja matrimonjali taghha ma hijiex imfixkla b'dan l-gharfien allura l-kunsens matrimonjali minnha moghti jkun wiehed validu u dan peress illi l-volonta' tieghu jew taghha ma tkunx giet effettwata b'dak il-gudizzju falz li jkun sar. Fil-fatt fil-ligi

kanonika, ssir distinzjoni bejn zball fuq il-persuna u zball rigward xi kwalita' tal-persuna, liema kwalita' trid tkun "*directly and principally intended*", u cjoe` li fil-mument taz-zwieg, il-kunsens matrimonjali jkun qed jigi marbut ma' dik il-kwalita' fil-parti l-ohra, li jekk tkun nieqsa allura ggib in-nullita' ta' dak iz-zwieg minhabba vizzju tal-kunsens.

- **<u>L-ARTIKOLU 19 (1) (c).</u>**

Illi bazi ohra li l-attrici semmiet sabiex titlob li z-zwieg taghha jigi annullat abbazi tieghu huwa dak taht id-dispozizzjoni ta' l-**artikolu 19 (1) (c) tal-Kap 255** li jipprovdi li hemm tali kazi ta' nullita` taz-zwieg jekk il-kunsens ta' wiehed mill-partijiet ikun inkiseb b'qerq dwar xi kwalita' tal-parti l-ohra li tista' mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga.

Illi l-**artikolu 19 (1) (c)** jghid li zwieg ikun null *"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb b'qerq dwar xi kwalita' tal-parti l-ohra li tista' mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga"*. Din id-dispozizzjoni hi kwazi identika fil-formulazzjoni taghha ghall-**Canone 1098 tal-Kodici ta' Dritt Kanoniku** vigenti u hu evidenti li d-dispozizzjoni fil-ligi taghna giet ispirata mill-istudji preparatorji u mill-abbozzi tal-Kodici Kanoniku gja' ezistenti fl-1981, cjoe' qabel ma l-imsemmi Kodici gie effettivament promulgat. Kif din il-Qorti kellha okkazjoni li tikkummenta fis-sentenza taghha ta' l-4 ta' Novembru 1994 fil-kawza fl-ismijiet **"Angela Spiteri xebba Selvaggi vs Joseph Spiteri"**, l-**artikolu 23 tal-Kap. 255** ma huwiex ta' ostakolu li ssir referenza ghad-dottrina u l-gurisprudenza kanonika bhala fonti ta', u ghajnuna ghall-interpretazzjoni tad-dispozizzjoni in ezami, u dan bhalma l-fatt li ligijiet ta' pajjizi ohra ma humiex parti mill-ligi ta' pajjizna ma hux ta' ostakolu li ssir referenza ghal dawk il-ligijiet u ghall-gurisprudenza ta' dawk il-pajjizi ghall-finijiet ta' nterpretazzjoni tal-ligi domestika.

Illi l-qerq ravvizat fid-dispozizzjoni ta' l-**artikolu 19 (1) (c) tal-Kap. 255** jincidi <u>direttament</u> fuq l-intellett ta' xi wahda mill-partijiet fiz-zwieg u <u>ndirettament</u> fuq il-volonta` tal-persuna ngannata. F'din id-dispozizzjoni, ghalhekk, dak li

jintlaqat direttament mhux il-kunsens, izda l-intellett. Kif jispjega l-gurista ***Jose' Castano***:-

"Il dolo causa direttamente errore nell'intelletto del paziente, il quale *ex errore* *consente. Con la particella ex vogliamo significare l'immediata causalita' dell' errore sul consenso. L'atto di consentire pero' e' atto entittivamente di volonta"*. ***(Il Sacremento del Matrimonio, Roma, 1992, p. 357)***. Dan il-qerq jista' jigi kemm minn wahda mill-partijiet fiz-zwieg kif ukoll minn terza persuna. *"In definittiva, quello che conta e che il dolus abbia influsso nel consenso, cioe' che il consenso matrimoniale provenga dall' errore doloso, senza il quale il consenso non sarebbe mai stato espresso"* (op. cit. P. 358).

Illi biex tissussisti s-sitwazzjoni ravvizata fil-paragrafu in dizamina jridu jikkonkorru erba' affarijiet:-

i) il-qerq perpetrat bil-hsieb li wiehed jikseb il-kunsens tal-parti;

ii) li l-qerq ikun incida fuq il-kunsens tal-parti;

iii) li l-qerq ikun jirrigwarda xi kwalita' tal-parti l-ohra; u

iv) li din il-kwalita' tkun tista' mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga.

- **L-ARTIKOLU 19(1) (d).**

Illi l-attrici ssemmi wkoll l-**artikolu 19 (1) (d)** li jipprovdi li zwieg ikun null jekk *"vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u dmirijiet essenzjali taghha, jew b'anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg"*.

Illi b'difett serju ta' diskrezzjoni, il-legislatur ma riedx ifisser semplicement kwalsiasi stat ta' mmaturita` li parti jew ohra fiz-zwieg tista' tkun fiha fil-mument li jinghata l-kunsens reciproku. Li kieku l-legislatur irrikjeda maturita` shiha u perfetta, ftit jew addirittura ebda zwieg ma kien ikun

validu. In-nuqqas ta’ _discretio judicii_ hu kuncett guridiku ntrinsikament marbut mal-kapacita’ ta’ parti jew ohra fiz-zwieg li taghti l-kunsens liberu u xjenti taghha ghar-rabta taz-zwieg.

Illi kif jispjega ***Bersini***, id-diskrezzjoni ta’ gudizzju tikkonsisti f’zewg elementi distinti izda konkorrenti u interdipendenti:-

“la piena avvertenza e il deliberato consenso….La piena avvertenza si riferisce alla sfera intellettiva, il deliberato consenso a quella volitiva. In altri termini, la discrezione di giudizio comprende la maturita’ di giudizio e la maturita’ affettiva…. La maturita’ di giudizio comporta una conoscenza critica proporzionata all’atto da compiere, agli oblighi essenziali da assumersi e ai doveri cognugali che ne derivano proiettati nel futuro. La maturita’ affettiva comporta generalmente quella adequata evoluzione degli istinti, degli affetti, dei sentimenti, della emotivita’ che se sono turbati o inadeguati intaccano direttamente la volonta’ e possono privare della libera scelta interiore. Abbiamo cosi’ una mancanza di consenso libero (immaturita’ affettiva) e ponderato (immaturita’ di giudizio)” ***(Bersini. F.,*** **Il Diritto Canonico Matrimoniale (Torino, 1994)**, p. 97.)

Illi l-istess awtur ikompli jispjega li *“e necessaria la discrezione non tanto per l’atto in se, al momento di emettere il consenso, quanto per gli impegni per il futuro. Ovviamente si richiede una ponderazzione degli impegni sostanziali del matrimonio e non di tutto il suo valore etico religioso, sociale, giuridico ed economico, altrimenti ben pochi sarebbero in grado di emettere un valido consenso. Ogni volta che i contraenti abbiano raggiunto l’eta prescritta dal legislatore per poter contrarre matrimonio, si presume che essi siano in possesso della debita discrezione di giudizio; tale presunzione, tuttavia, ammette prove in contrario. Pertanto, qualora si possa dimostrare, per qualsiasi motivo, la capacita’ intellettiva e volitiva sopra descritta sia gravemente alterata o ad dirittura mancante, si dovra’ ritenere che il vincolo matrimoniale sia nullo per difetto di discrezione di giudizio.*

"……..se il soggetto non e' in grado di superare (i) condizionamenti interiori, allora si dira' che la scelta di lui non e stata libera; In ogni caso, i nubenti debbono aver coscienza di assumere vere obbligazioni (e reciprocamente di concedere veri diritti) di creare cioe' col matrimonio un patto che vincola a un comportamento idoneo e adeguato alla specifica societa' coniugale, sia nei rigwardi dell' altra parte sia nei rigwardi della parole" ***(Pompedda, MF.,*** **Incapacita' di Natura Psichica in Matrimonio Canonico: Fra Tradizione e Rinnovamento (Bologna, 1991)**, pp. 231, 233).

Illi l-awtur ***Viladrich*** jispjega li:-

"The discretion of judgment refers to that degree of maturity of comprehension and of will of the contracting parties which enables them to give and receive each other, through a juridical bond, in a unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as well as to the procreation and education of the offspring" **(*Viladrich, P.J.*, Matrimonial Consent in Code of Cannon Law Annotated (Montreal, 1993*)***, *p. 686).*

- **L-ARTIKOLU 19(1) (f).**

Illi l-**artikolu 19 (1) (f)** wkoll gie diskuss u ezaminat fis-sentenza **"Nicolai Balzan vs Simone Cremona"** minn din il-Qorti kif presjeduta (Cit. Nru. 1019/98/RCP – deciza fid-9 ta' Marzu 2000) u **"Mark Spiteri vs Susan Margaret Spiteri"** (P.A. (RCP) 27 ta' Frar 2001) u a skans ta' ripetizzjoni qed issir referenza ghall-principji hemm enuncjati. Illi *inoltre* fis-sentenza **"Theresa Taguri nee Spiteri vs Avukat Christopher Cilia et noe"** (Cit. Nru. 3130/96/NA – deciza P.A. (NA) fl-10 ta' Novembru 1999) gie ritenut illi:-

"Fl-interpretazzjoni ta' dan is-sub-inciz gie ritenut mill-Qorti taghna illi l-eskluzjoni pozittiva ma kellhiex neccesarjament tirrizulta biss minn xi haga espressa direttament izda setghet tigi espressa bl-imgieba ta' xi

parti fil-perjodu mmedjatament qabel u wara li jkun inkiseb l-istess kunsens".

Illi ta' l-istess portata hija s-sentenza **"Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro"** (P.A. (RCP) 1 ta' Frar 2001); **"Joseph Gabriel vs Dr. Georg Sapiano nomine"** (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); **"Carmen El Shimi gja Tanti vs Ibrahim Mohamed Mohamed Ibrahim El Shimi"** (P.A. (NA) 20 ta' Gunju 2000); **"Mary Rose Abder Rahim vs Esam Abder Rahim"** (P.A. (NA) 31 ta' Mejju 2000); **"Ousama William Hfez Sadallah vs Doris Dalli"** (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000) u **"Albert Grech vs Josette Grech"** (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002 Cit Nru 793/01/RCP), u **"Joseph Mizzi vs Pauline Mizzi"** (P.A. (RCP) 1 t'Ottubru 2002 Cit Nru 50/02/RCP).

(ii) APPREZZAMENT TAL-PROVI PRODOTTI.

Illi mill-provi prodotti jidher lil-partijiet izzewgu fit-2 ta' Jannar 1982 meta l-attrici kelha biss dsatax-il (19) sena u l-konvenut, li huwa Sqalli, kellu erba' u ghoxrin (24) sena. Jidher li istess partijiet bdew johorgu flimkien u din saret qisha avventura ghall-attrici, specjalment minhabba l-fatt li kienet titla' Sqallija kull tant zmien proprju sabiex tkun hdejn l-konvenut, li ma jidhirx li mix-xhieda tieghu kien qed ihares lejn zwieg ta' malajr ma' l-attrici, u dan johrog car mill-affidavit tieghu, fejn iktar irrakkonta dak li ma kienx joghogbu fl-attrici.

Illi *in verita* l-istess jista' jinghad fuq l-attrici u mix-xhieda taghha jidher li hija titfa diversi akkuzi mhux biss lejn il-konvenut, izda wkoll lejn il-familjari tieghu, u hawn il-partijiet donnhom qed jitkellmu qishom kull wahda minnhomn ma kellha l-ebda kontroll fuq l-agir taghha jew tieghu, haga li assolutament mhux minnha, ghalkemm ma hemm l-ebda dubju li l-istess decizjonijiet tal-partijiet gew influwenzati minn dawk ta' madwarhom, izda fuq kollox fuq l-agir taghhom stess, *stante* li jirrizulta li dak li sar minnhom u ghamlu flimkien kienet ghazla taghhom u taghhom biss.

Illi hawn il-Qorti qed tirreferi ghall-fatt li mir-relazzjoni li l-attrici kellha mal-konvenut hija mill-ewwel inqabdet tqila, u

jidher car li meta sehh dan l-unika triq il-quddiem li raw l-partijiet kienet biss li jizzewgu. Dan kompla gie assodat mill-fatt li l-genituri u l-famljari ta' l-istess zewg partijiet, specjalment dawk attrici inkoraggew b'certu sahha lill-attrici sabiex tiehu dan il-pass, l-iktar ghal dak li huma raw bhala gid u *benessere* tat-tarbija li kienet gejja fid-dinja. Fil-fatt iz-zwieg gie irrangat f'qasir zmien meta l-attrici kellha hames (5) xhur tqala fit-2 ta' Jannar 1982 – it-tarbija twieldet fil-15 ta' Mejju 1982 izda sfortunatament din mietet ftit jiem wara.

Illi hawn il-Qorti thares lejn ix-xhieda ta' l-attrici u tara li ghaliha certament li dan iz-zwieg ma kien ifisser xejn, ghaliex kif sehh dan hija hasset li kienet qed tghix fil-vojt, ghaliex verament jidher li l-istess attrici inghaqdet mal-konvenut fiz-zwieg, biss sabiex l-istess minuri titwieled fiz-zwieg, u fil-fatt kull kuncettt ta' impenn ghall-hajja mizzewga u *consortium vitae* fir-rigward tal-partijiet lejn xulxin kien ghal kollox nieqes.
Illi l-istess jista' jinghad dwar il-konvenut fejn fix-xhieda tieghu huwa jindika b'mod car li huwa izzewweg lill-attrici peress li huwa jghid li hassu pressat li jaghmel dan mill-genituri ta' l-attrici izda fuq kollox peress li huwa xtaq li l-istess tarbija ikollha missier – u jidher li dan ikkoncepih biss fiz-zwieg.

Illi fil-kuntest ta' dan kollu din il-Qorti thoss li l-istess tqala' kienet ir-raguni unika ghaliex l-istess partijiet fil-fatt izzewwgu. Kieku ma kienx ghal dan u ghall-pressjoni li saret fuqhom mill-familjari taghhom dan iz-zwieg ma kienx isehh u din il-Qorti dwar dan hija konvinta moralment almenu abbazi tal-provi kollha li gew prodotti quddiemha, li *in verita* ma jghidux mod iehor.

Illi ghalhekk fic-cirkostanzi din il-Qorti thoss li l-kunsens tal-partijiet kien vizzjat abbazi ta' l-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255** peress li fl-istat li kienu z-zewg partijiet certament ma kienux kapaci jiehdu decizjoni ta' din in-natura, u certament hadd minnhom ma kien f'pozizzjoni li jifhem kemm il-kuncett ta' zwieg u ta' l-elementi essenzjali ta' l-istess proprju minhabba nuqqas ta' diskrezzjoni ta'

gudizzju, animat mic-cirkostanzi difficli li fil-fatt klienu qed jghixu fihom.

Illi din il-Qorti thoss ukoll li rrizulta li saret pressjoni serja mill-familjari tal-partijiet sabiex jizzewgu u f'dan il-kaz meta din tittiehed ukoll mal-fatt li l-istess partijiet kienu mfixkla minhabba t-tqala ta' l-attrici li rrizultat, tindika b'mod mill-iktar palez li l-istess decizjoni tal-partijiet ma kienitx wahda libera izda saret taht pressjoni konsiderevoli u rejali, u ghalhekk din il-Qorti thoss li, indipendentement minn dak li inghad aktar 'il fuq, hemm ukoll kaz ta' annullament abbazi ta' l-**artikolu 19 (1) (a) tal-Kap 255.**

Illi ghalhekk it-talbiet attrici ghandhom jigu hekk u f'dan il-kuntest biss milqugha.

<u>III. KONKLUZJONI.</u>

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi,** billi filwaqt li tichad l-eccezzjonijiet tal-konvenut inkwantu l-istess huma b'xi mod inkompatibbli ma' dak hawn deciz, **tilqa' t-talba attrici biss fis-sens hawn deciz** b'dan illi:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi z-zwieg iccelebrat bejn il-kontendenti fit-2 ta' Jannar 1982 huwa null u bla effett skond il-ligi u dan a tenur ta' l-**artikolu 19 (1) (a) u (d) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta** u dan ghar-ragunijiet imputabbli liz-zewg partijiet u ghalhekk tordna li ssir l-annotazzjoni opportuna fl-Att taz-Zwieg relattiv.

Bl-ispejjez jinqasmu bin-nofs bejn iz-zewg partijiet.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------